

بررسی شب قدر به عنوان شب هدف گذاری از دیدگاه روان شناختی

علی رضا شعبانی^۱، محمد ادیب نیا^۲

^۱ پژوهش گر و استادیار دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر (نویسنده مسئول)

^۲ مدرس گروه معارف دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر

چکیده

شب قدر در آیین اسلام، با ارزش ترین و برترین شب در طول سال است. اهمیت این شب تا حدی است که نه تنها آیات مختلفی از قرآن کریم در مورد خصوصیات این شب نازل شده، بلکه سوره ای مستقل نیز به این نام و در خصوص شب قدر در قرآن کریم وجود دارد. ما نیز در این مقاله، پیرامون شب قدر بعنوان شب هدف گذاری و تقدیر زندگی یک سال آینده انسان ها که از ضمیر ناخودآگاه و فطرت باطنی خود به خود آگاهی می رسند، از دیدگاه روانشناختی مورد بررسی قرار دادیم. از این رو در خصوص محتوای شب قدر، اثرات شب قدر روی شکوفایی فطرت و ضمیر ناخودآگاه و نیز طریقه بهره گیری و جذب هرچه بیشتر از برکات آن برای هدف گذاری و طراحی آینده ای زیبا از نگاه روانشناسی مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت به این نتیجه رسیدیم که در این شب انسان می تواند به فطرت الهی خود نزدیک شده و ضمیر ناخودآگاه خود را بشناسد و قدر آن را دانسته و به تسخیر وجود الهی خود بپردازد و از الطاف بی پایان خداوند در ضمیر باطنی و فطرت الهی خود بهره های فراوانی ببرد.

واژه های کلیدی: شب قدر، هدف گذاری، شب جذب و تسخیر، ضمیر ناخودآگاه، نیت و شاکله، تدبیر، تقدیر

مقدمه

در طول سال، ساعات، روزها، شب ها و ماه ها و سال ها زمانهای متفاوتی وجود دارد. اما در میان همگی این زمانها، بعضی به واسطه عنایت و توجه خداوند و اثراتی که بر این زمان ها مقرر شده یا اتفاقاتی که در آن ها روی داده یا می دهد، دارای اهمیت، شرافت و عظمت ویژه ای هستند. یکی از این زمانها شب قدر است. در آیین اسلام، این شب با ارزش ترین و برترین شب در طول سال است. آنچنانکه شب قدر شب رقم زدن سرنوشت انسان و برنامه ریزی کردن است.

- شب سرنوشت، شب برنامه ریزی

همه مقدرات بندگان نیز در طول سال در این شب رقم می خورد. امام علی (ع) فرمودند: (شب قدر در هر سالی هست، در این شب امور همه سال و تقدیرها و سرنوشت ها فرو فرستاده می شوند) و همچنین امام رضا (ع) فرمودند: (خداوند در شب قدر آنچه را از این سال تا سال بعد پیش خواهد آمد مقدر می فرماید). اهمیت این شب تا حدی است که نه تنها آیات مختلفی از قرآن کریم در مورد خصوصیات این شب نازل شده، بلکه سوره ای مستقل نیز به نام قدر در خصوص شب قدر در قرآن کریم آمده است. از دیدگاه قرآن کریم عظمت و شرافت این شب آن قدر بالاست که خداوند می فرماید: (و توجه می دانی شب قدر چیست؟) با کمی دقت در آیاتی از قرآن کریم که در آن ها نیز اینگونه خطاب بکار رفته است، درمی یابیم که خداوند هنگام اشاره یا تذکر به امور بسیار پر اهمیت به این صورت، پیامبر اکرم (صلی الله علیه آله) را مورد خطاب قرار داده است. خداوند این شب را در ماه پر برکت رمضان قرار داده و شب تدبیر و تقدیر انسان قرار داده است. در روایات و احادیث فراوانی در مورد اهمیت و جایگاه شب قدر ذکر شده است. بنا به آیات قرآن کریم و با استفاده از احادیث نبوی و کلام ائمه اطهار علیهم السلام می توان دریافت که یک چنین شبی در ماه مبارک رمضان قرار دارد. و روایات رسیده از معصومین در تفسیر قرآن وضعیت را روشن تر می کند. در این روایات به شب های نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم ماه مبارک رمضان اشاره شده و شب بیست و سوم از بقیه محتمل تر شمرده شده است. که سه اتفاق و یک رویکرد بزرگ در این شب به وقوع می پیوندد؛ از جمله:

(۱) نزول یک باره قرآن؛

(۲) تقدیر زندگی یک ساله آینده انسان ها؛

(۳) ضربت خوردن امام اول شیعیان علی ابن ابی طالب در روز ۱۹ و شهادت او در روز ۲۱ ماه رمضان؛

البته واضح است که بخشایش گناهان مسلمانان توسط خداوند به صورت فوق العاده و استثنایی در صورت توبه آنان مستفاد از روایات، بخشیده شدن گنهکاران در تمامی شب و روز هاست. اما در برخی از شب و روز ها و بعضی از زمان ها زمینه برای استجابت دعا و طلب بخشش از خداوند متعال بیشتر است که از جمله آنها شب قدر و نیز روز عرفه است. البته به شرط آن که گنهکاران توبه حقیقی کنند و رابطه بین خود و خدا را اصلاح کنند. حقیقت توبه، پشیمانی از گناه و قصد و عزم جدی برای ترک آن است. امام علی (ع) می فرماید: "توبه به دل پشیمان شدن و به زبان آمرزش خواستن و به اندام ترک نمودن است".^۱

- شب قدر در کلام امام خمینی (ره)

حضرت امام خمینی (رحمه الله) با اشاره به اینکه همه ما در ماه رمضان، مهمان خدا هستیم، درباره درک شب قدر اینگونه سفارش می فرماید: «... در این ماه فرق داشته باشیم با سایر ماهها و دنبال این باشیم که ان شاء الله لیلۃ القدر را دریابیم، برکات لیلۃ القدر را که قرآن در آن نازل شده است، همه سعادت عالم در آن شب نازل شده است، و از این جهت از همه شب

^۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، مؤسسه آل البيت علیهم السلام قم، ۱۴۰۹ ه. ق. ۱۳۶۵ ه. ش، ج ۱۰، ص ۳۵۸؛ محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، دار الحديث، ۱۴۱۶ ه. ق، ج ۲، ص ۹۹۷، ماده "ذنب".

های عالم بالاتر است، این را بتوانیم ادراک نکنیم، درک نکنیم... و از آن مائده های آسمانی که قرآن و ادعیه است، ان شاء الله همه مان مستفیض بشویم و با یک روح سالمی وارد بشویم و لیلۃ القدر را هم دریابیم، سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ^۳

فطرت و وجدان، ضمیر پنهان آدمی

انسان دارای دو ضمیر است. الف) ضمیر آگاه و آشکار؛ ب) ضمیر پنهان و ناخودآگاه؛

۱- ضمیر آشکار و آگاه یعنی ضمیری که انسان از طریق حواس چند گانه به همراه فکر به آن آگاهی پیدا می کند و در ابتدای خلقت، شخص از صفر شروع خواهد کرد. این همان اختیاریست که خداوند به انسان داده است. همان قدرتی که اختیارش در دست ماست و با توانایی هایی که حق تعالی در اختیار ما قرار داده می توانیم این قدرت را هر چه بیشتر کنیم. و با مطالعه بیشتر و بدست آوردن تجربیات بیشتر می توان این ضمیر را بیش از پیش آگاه تر و قوی تر نمود و البته وظیفه ما با توجه به این نعمت بزرگ همین هم هست.

۲- ضمیر پنهان و نا خودآگاه ضمیری است که خداوند از آغاز خلقت در هر انسانی نهاده است. در کتب دینی ما از آن به فطرت نام برده شده. ضمیر نا خودآگاه یا فطرت مانند یک الگوی تغییر نا پذیر است که حق تعالی در وجود انسان ها قرار داده است و آن قدرتی بزرگ و عظیم است که چیزی جز روح دمیده خدا بر انسان نیست.

- آمدن از باطن پنهان به ظاهر آشکار

به این جمله دقت کنید " انا الله و انا الیه راجعون " ^۴ ما همه از خداییم و همه ما به سوی او بازمی گردیم "

به عبارت دیگر ضمیر ناخودآگاه و پنهان ما، همان روح الهی دمیده در ماست، لذا در زندگی باید تلاش کنیم که از طریق ضمیر آگاه به آن نزدیک شویم ... البته در آخر این اتفاق خواهد افتاد، ولی چه بهتر که زندگی ما هم آن چیزی باشد که خداوند می خواهد. راجعون یعنی باز گشتن، یعنی در اول خلقت که ما هنوز به درجه ای از آگاهی در ضمیر آگاه نرسیده بودیم، فقط ضمیر نا آگاه را داشتیم. پس در آخر باید آگاهانه به آن بازگردیم. برای توضیح بیشتر به آیه زیر توجه می کنیم؛

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ^۵؛ یعنی؛ روی خود را متوجه آئین خالص پروردگار کن این فطرتی است که خداوند انسانها را بر آن آفریده است، دگرگونی در آفرینش خدا نیست و لذا این است دین محکم و استوار، ولی اکثر مردم نمی دانند.

پس با توجه به مطالبی که گفته شد ضمیر ناخودآگاه (فطرت) همان سرشت پاکی است که در وجود هر انسانی هست. حال با توجه به این موارد گفته شده وظیفه انسانها چیست؟

ضمیر نا خودآگاه یا همان فطرت چیزی است که در وجود انسان نهاده شده ولی اختیار دسترسی به آن با انسان است. این قدرت از طریق نزدیک کردن ضمیر آگاه به نا خودآگاه امکان پذیر خواهد بود.

^۲ .سوره قدر/آیه ۵.

^۳ . پایگاه اطلاع رسانی حوزه نت.

^۴ .سوره بقره/ آیه ۱۵۶.

^۵ .سوره روم/ آیه ۳۰.

ضمیر ناخودآگاه از هر غیبی آگاه است. از نیت بد و خوب هر موجودی. از هر اتفاقی که در ظاهر و باطن و عالم غیب در حال وقوع است. زمان و مکان برای آن معنا ندارد. برای ارائه نمونه توجه این نکته مهم که؛

آیا تا به حال به این موضوع فکر کرده اید که امام زمان که دارای جسم هستند، چطور هر انسانی در هفته چندین بار ایشان را ملاقات میکند، بدون اینکه متوجه ایشان شود؟ لذا با توجه به روایات در ایشان فاصله ای بین ضمیر آگاه و ناخودآگاهشان وجود ندارد. پس از هر غیبی آگاه و در هر مکانی می توانند حضور یابند.

یا مانند بزرگانی از دین اسلام که در طی الارض کردنشان شکی نیست. این بزرگان این دو ضمیر را آنقدر به هم نزدیک کردند که جسم انسان که از مولکول های ریزی تشکیل شده که با تجزیه آن به یک انرژی می رسیم، تحت کنترل ضمیر ناخودآگاه یا فطرت آدمی قرار گرفته و می تواند آن را از مکانی به مکان دیگر جا به جا کند. این موضوع غیر از اثبات دینی از نظر علمی هم قابل اثبات خواهد بود که شاید در آینده بتوانیم به آن کاملاً مسلط شویم. این بزرگان هم این دو ضمیر را از طریق آگاهی از حقیقت ایمان و تزکیه نفس به هم نزدیک کردند، و لذا شب قدر هم در ظرفیت پذیری همین نقش را برای هر انسانی می تواند داشته باشد.

البته این سخن و ادعا، جوابی هم برای اثبات معصومیت امامان علیهم السلام هست. زیرا امامان ما توانسته اند به فطرت خود برگردند، پس هیچ گناهی از آنها سر نخواهد زد و لذا دارای توانمندی های بسیاری هستند.

حتماً شنیدید که آیت الله بهجت از چهره واقعی انسان ها با خبر بودند. یعنی با دیدن شخص چهره برزخی فرد که به خاطر گناهان تغییر کرده می دیدند. و هزاران مورد دیگر... که گویای مظهر علم الهی و دارا شدن اسماء علیم و خبیر حق است.

حال شیطان صفات که به طور مستقیم و غیر مستقیم از شیطان دستور می گیرند در حال انجام چه کارهایی هستند؟!.

علنی کردن گناه و قابل لمس و فهمیدن آن تاثیر زیادی در انسان دارد. که دستور ترک کردن مکان گناه که در آیات و روایات تاکید شده به همین دلیل است. اما تاثیر گذاری بر ضمیر ناخودآگاه با توجه به سرشت پاک انسانها بیشتر موردتوجه قرار گرفته است. به عنوان مثال شاید نود و پنج درصد انسانها جملاتی در مدح شیطان و توهین به خدا را گوش ندهند. به همین دلیل بصورت نهان در موسیقی یا به صورت های مختلف از جمله اشکال و ساختمان و اعداد، انسان را در معرض آن قرار می دهند.

نکته مهم این که ضمیر ناخودآگاه تاثیر نمی گیرد و تغییر نمی کند ولی این جملات و علائم باعث دوری انسان از ضمیر پاکش می شود و این دوری نتیجه ای جز نزدیکی به شیطان نخواهد داشت.

در این مورد استاد شهید مطهری (رحمه الله) با یک مثال در کتاب خود می نویسند:

"آدم شهوت پرست حتی احساس عزت و شرافت و سیادت و شهامت و شجاعت را از دست می دهد و اسیر شهوت می شود و جاذبه های معنوی او را نمی کشد، همان طور که خداوند می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ...» (منافقون/۶)؛ خداوند گروه فاسقین را هدایت نمی کند"^۶

بعد از فهمیدن این موارد و آگاهی بیشتر از اتفاقاتی که در اطرافمان در حال وقوع است شاید بیش از پیش احساس ناراحتی بکنیم و یا باعث از دست رفتن موقعیت ها در زندگی روزمره شویم. جمله ای هست که می گوید:

"محیط نامناسب، در جامعه ای که عقیده رسمی آن، ماتریالیسم است، شنیدن ندای فطرت و پاسخ درست به آن، مانند حرکت بر خلاف جهت رودخانه است و ممکن است باعث از دست دادن موقعیت های اجتماعی یا هر مشکل دیگری در زندگی شود"^۷

^۶ . مرتضی مطهری، مجموعه آثار، صدر، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۷۴، ج ۳، ص ۴۰۵.

البته در کشور ما این مورد کمتر احساس می شود.

نکته مهم اینجاست که این تأثیرات بر روی ضمیر ناخودآگاه بر روی همه در حال افتادن است.

به این افتخار کنیم که آگاهیم و برای مقابله با آن تلاش می کنیم و بدانیم که حتما برای خداوند هم با ارزش خواهد بود.

ذکرها، آیت الکرسی، تلاوت قرآن، اخلاق و نیت درست غیر از تأثیر در خود، در اطرافیان هم مؤثر خواهد بود.

ضمیر پنهان و آشکار خودشناسی

روانشناسان معتقدند که بشر دارای دو نیروی مختلف است یکی ضمیر پنهان و دیگری ضمیر آشکار که دستگاه خودآگاه و ناخودآگاه است. دستگاه خودآگاه همان دستگاه عقل است که انسان با تفکر کاری را انجام می دهد که آن ضمیر آشکار است؛ اما دستگاه ناخودآگاه، همان ضمیر باطنی است، در درون انسان یک نوع معرفت وجود دارد که خود انسان به آن توجه ندارد و بخش مهم دستگاه شعور انسان همین ضمیر پنهان و ناخودآگاه است.

حضرت علی علیه السلام می فرمایند: کسی چیزی را در دل پنهان نمی کند مگر اینکه در سخنانی که از دهان او می پرد، در چهره و قیافه اش آشکار می گردد.^۸

روان شناسان، شعور انسان را به قطعه یخ شناور در آب تشبیه می کنند که حدود نه دهم آن زیر آب است و یک دهم آن روی آب، ضمیر آگاه انسان آن خرد و دانش معمول انسان است، مثل آن مقدار یخی که از آب بیرون است و ضمیر پنهان انسان که همان نیت و باطن انسان است، مثل آن مقدار یخی است که در آب پنهان است.

و لذا قسمت عمده شخصیت انسان را همان ضمیر پنهان انسان تشکیل می دهد.

راه شناخت ضمیر ناآگاه، خطاها و کارهای حساب نشده ای است که انجام می دهد چون انسان وقتی شعور و آگاهی کار می کند یک سلسله موانع و شرایط و قیود جلوی او را می گیرد و اجازه نمی دهد که دستگاه ناخودآگاهش را نشان دهد.

در منابع اسلامی به این دستگاه درون اشاره شده که این روایت یک نمونه آن است که امام فرمود: انسان چیزی را در باطنش پنهان نمی کند مگر اینکه جمله هایی که از زبان او می پرد و دگرگونی هایی که بی اختیار در قیافه اش به وجود می آید، آشکار می شود.

آگاهی ضمیر ناخودآگاه از نیت آدمی

ضمیر ناخودآگاه آدمی از نیت خود با خبر است. یعنی اگر کاری با نیتی بد انجام شود ضمیر ناخودآگاه انسانها از آن باخبر می شود. حتی اگر در ظاهر چیز دیگری را بیان کند. چرا که هرکس مطابق شاکله خود عمل می کند.

به عنوان مثال؛ در موسیقی اگر حتی زبان حرف های شیطانی که در برگردان موسیقی نهان است با زبان مادری ما تفاوت داشته باشد باز هم تأثیرات خود را خواهد گذاشت.

البته دانش بشری، اهمیت ضمیر ناخودآگاه را با توجه به قدرتش بیش از پیش مورد توجه قرار داده و این ثابت شده که نیت انسانها در انجام کارها چقدر می تواند تأثیر گذار باشد...

^۷ . مرتضی مطهری، مجموعه آثار، صدرا، تهران، چاپ ششم، ج ۶، ص ۹۰۸، و همچنین ر. ک: محمدتقی مصباح یزدی، آموزش عقاید، سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، چاپ شانزدهم، ۱۳۷۶، ص ۶۳. و همچنین ر. ک: فطرت در قرآن، پیشین، ص ۳۹۱-۴۰۲.

^۸ . مَا أَضْمَرَ أَحَدٌ شَيْئاً إِلَّا ظَهَرَ فِي فَلَتَاتِ لِسَانِهِ، وَصَفَحَاتِ وَجْهِهِ؛ نهج البلاغه، حکمت ۲۶.

- تاثیر گذاری نیت آدمی در تک تک مولکول ها و اتم های اطراف بدن خود اعم از انسان و اشیاء پیرامون.

البته با پیشرفت علم و دانش انسان، دلایل اهمیت تاکید آیات و احادیث در موارد مختلف بیش از پیش ثابت می شود.

بعد از رسیدن به این نتیجه که نیت مهم ترین عامل تاثیر گذاری بر ضمیر ناخودآگاه دارد، اینجا احادیثی از معصومین آورده می شود تا با توجه به آنها به اهمیت نیت در آدمی هر چه بیشتر پی ببریم.

- (نیت خوب صاحبش را به بهشت می برد؛^۹ آدمی با نیت خوب و خوش اخلاقی به تمام آن چه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و وسعت روزی، دست می یابد.)؛ «هر کس نیتش خوب باشد، توفیق یاری اش خواهد نمود؛^{۱۱} نیت خوب، برخاسته از سلامت درون است؛^{۱۲}

خدایا ... نیتم را به بهترین نیت ها و عملم را به بهترین اعمال برسان، خدایا به لطف خود نیت مرا کامل گردان.^{۱۳}

خدای والا می فرماید: وقتی بنده من کار نیکی اراده کند و نکند آن را یک کار نیک برای وی ثبت کنم و اگر بکند ده کار نیک تا هفتصد برابر ثبت کنم و وقتی کار بدی اراده کند و نکند بر عهده او ثبت نکنم و اگر بکند یک کار بد بر عهده او ثبت کنم؛^{۱۴} هرگاه نیت فاسد شود، بلا و گرفتاری پیش می آید؛^{۱۵} کسی که نیت درست داشته باشد، دل سالم و پاک دارد، زیرا سالم داشتن دل از وسوسه های شیطانی به سبب خالص گردانیدن نیت در همه کارها برای خداوند است؛^{۱۶}

نیز در مورد نیت های نادرست و پلید در روایات از معصومین علیهم السلام آمده است:

اگر مردم به هنگامی که بلاها بر آنان فرود می آمد و نعمت ها از دستشان می رفت، با نیت های خوب و دلی مشتاق به پروردگارشان پناه می بردند، بی گمان هر از دست رفته ای به آنان باز می گشت و هر فاسدی اصلاح می شد. هرگاه نیت فاسد شود، بلا و گرفتاری پیش می آید. هرگاه نیت ها فاسد باشد، برکت از میان می رود.^{۱۷}

^۹ . قال رسول الله صلى الله عليه و آله: أَلَيْتُهُ الْحَسَنَةُ تُدْخِلُ صَاحِبَهَا الْجَنَّةَ؛ كنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۵۱، ح ۳۶۴۷۲.

^{۱۰} . امام علی علیه السلام: وَصُولُ الْمَرْءِ إِلَى كُلِّ مَا يَبْتَغِيهِ مِنْ طَيِّبٍ عَيْشِهِ وَأَمِنْ سَرَّيْهِ وَسَعَةِ رِزْقِهِ، بِحُسْنِ نِيَّتِهِ وَسَعَةِ خُلُقِهِ؛ كنز العمال، ج ۱۰، ص ۴۳، ح ۲۸۷۳۱.

^{۱۱} . قال علی علیه السلام: مَنْ حَسَنَتِ نِيَّتَهُ أَمَدَهُ التَّوْفِيقُ؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۸۴.

^{۱۲} . قال علی علیه السلام: حُسْنُ النِّيَّةِ مِنْ سَلَامَةِ الطَّوْبَةِ؛ التوحيد، ص ۶۳.

^{۱۳} . اللَّهُمَّ ... وَانْتَهِ بِنِيَّتِي إِلَى أَحْسَنِ النِّيَّاتِ وَبِعَمَلِي إِلَى أَحْسَنِ الْعَمَالِ، اللَّهُمَّ وَفَرِّ بِطُفُفِكَ نِيَّتِي؛ نهج الفصاحه، ح ۷۸۱.

^{۱۴} . قال رسول الله صلى الله عليه و آله: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِذَا هَمَّ عَبْدِي بِحَسَنَةٍ وَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبْتُهَا لَهُ حَسَنَةً فَإِنْ عَمِلَهَا كَتَبْتُهَا لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ وَإِذَا هَمَّ بِسَيِّئَةٍ وَلَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ أَكْتُبْهَا عَلَيْهِ فَإِنْ عَمِلَهَا كَتَبْتُهَا عَلَيْهِ سَيِّئَةً وَاحِدَةً؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۷۸.

^{۱۵} . قال علی علیه السلام: إِذَا فَسَدَتِ النِّيَّةُ وَقَعَتِ الْبَلَاءَةُ؛ نهج البلاغه، خطبه ۹۱.

^{۱۶} . قال الصادق علیه السلام: صَاحِبُ النِّيَّةِ الصَّادِقَةِ صَاحِبُ الْقَلْبِ السَّلِيمِ، لِأَنَّ سَلَامَةَ الْقَلْبِ مِنْ هَوَاجِسِ الْمَحْذُورَاتِ بِتَخْلِيصِ النِّيَّةِ لِلَّهِ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا؛ غرر الحكم، ج ۲، ص ۴۵۱، ح ۳۲۶۰.

^{۱۷} . قال علی علیه السلام: وَلَوْ أَنَّ النَّاسَ حِينَ تَنْزَلُ بِهِمُ النَّقْمُ وَتَنْزُولُ عَنْهُمْ النِّعَمُ، فَرَعَوْا إِلَى رَبِّهِمْ بِصِدْقٍ مِنْ نِيَّاتِهِمْ وَوَلَّهِ مِنْ قُلُوبِهِمْ، لَرَدَّ عَلَيْهِمْ كُلُّ شَارِدٍ، وَأَصْلَحَ لَهُمْ كُلُّ فَاسِدٍ؛ غرر الحكم، ج ۶، ص ۴۴۱، ح ۱۰۹۲۶.

^{۱۸} . قال علی علیه السلام: إِذَا فَسَدَتِ النِّيَّةُ وَقَعَتِ الْبَلَاءَةُ؛ غرر الحكم، ح ۴۰۲۱.

^{۱۹} . امام علی علیه السلام: عِنْدَ فَسَادِ النِّيَّةِ تَرْتَفِعُ الْبِرَكَّةُ؛ غرر الحكم، ح ۶۲۲۸.

انسان، با نیت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می‌یابد؛^{۲۱} تَحْدِثُ به پاداش بهشت نمی‌رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیتش خالص باشد؛^{۲۱}

همان گونه که قوام جسم، تنها به جان زنده است، قوام دینداری هم تنها به نیت پاک است و نیت پاک، جز با عقل حاصل نمی‌شود؛^{۲۲}

هیچ کس نیتی را در دل پنهان نمی‌کند، مگر اینکه خداوند آن نیت را (در رفتار و کردار او) همانند لباس ظاهر می‌کند، بطوری که با نیت خوب، ظاهر خوب و با نیت بد، ظاهر بد خواهد داشت؛^{۲۳}

نیت مؤمن بهتر از عمل او، و نیت کافر بدتر از عمل اوست و هر کس مطابق نیت خود عمل می‌کند؛^{۲۴}

خودت را به داشتن نیت خوب و مقصد زیبا عادت ده، تا در خواسته هایت موفق شوی؛^{۲۵}

هر که خوش نیت باشد روزی اش زیاد می‌شود؛^{۲۶}

و با خواندن این احادیث به خود می‌بالم که مسلمانم و از آن مهم تر مسلمان شیعه با دینی کامل.

حال رابطه و تعامل بین ضمیر خودآگاه و ضمیر ناخودآگاه را بررسی می‌کنیم؛

– تعاطی و تعامل میان ضمیر خودآگاه و ضمیر ناخودآگاه

در دعای امام سجاد علیه السلام آمده است:

اللَّهُمَّ وَ أَشْرَبُ قُلُوبِنَا إِنْكَارَ عَمَلِهِ، وَ الطُّفْ لَنَا فِي نَقْضِ حِيلِهِ؛^{۲۷} تَحْدِثُ، نفرت از عمل او (شیطان) را به قلب های ما بنوشان، و در شکستن نیرنگ های او به ما بینشی ظریف بده.

البته قابل ذکر است که شرب دو نوع است؛ شرب بر بدن، و شرب بر روح و روان. در اینجا معنی دوم مراد است. قرآن درباره بنی اسرائیل می‌گوید: «وَ أَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ»^{۲۸}؛ و در قلب هایشان (محبت) گوساله را نوشاندند.

^{۲۰} . قال على عليه السلام: وَصُولُ الْمَرْءِ إِلَى كُلِّ مَا يَنْتَغِيهِ مِنْ طَيِّبٍ غِيْثِهِ وَ أَمِنْ سَرِيْرِهِ وَ سَعَةِ رِزْقِهِ بِحُسْنِ نِيَّتِهِ وَ سَعَةِ خُلُقِهِ؛ غررالحكم، ح ۱۰۱۴۱.

^{۲۱} . قال على عليه السلام: لَا يَفُورُ بِالْجَنَّةِ إِلَّا مَنْ حَسُنَتْ سَرِيْرَتُهُ وَ خُلَصَتْ نِيَّتُهُ؛ غررالحكم، ج ۶، ص ۴۲۳، ح ۱۰۸۶۸.

^{۲۲} . امام كاظم عليه السلام: كَمَا لَا يَقُومُ الْجَسَدُ إِلَّا بِالنَّفْسِ الْحَيَّةِ فَكَذَلِكَ لَا يَقُومُ الدِّينُ إِلَّا بِالنِّيَّةِ الصَّادِقَةِ وَ لَا تَنْتَبِثُ النِّيَّةُ الصَّادِقَةُ إِلَّا بِالْعَقْلِ؛ تحف العقول، ص ۳۹۶.

^{۲۳} . پیامبر صلی‌الله علیه و آله: مَا أَسْرَّ عَبْدٌ سَرِيْرَةً إِلَّا أَلْبَسَهُ اللَّهُ رَدَاءَهَا إِنْ خَيْرًا فَخَيْرٌ وَ إِنْ شَرًّا فَشَرٌّ؛ كنز العمال، ح ۵۲۷۵.

^{۲۴} . پیامبر صلی‌الله علیه و آله: نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَ نِيَّةُ الْكَافِرِ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ وَ كُلُّ عَامِلٍ يُعْمَلُ عَلَى نِيَّتِهِ؛ کافی، ج ۲، ص ۸۴، ح ۲.

^{۲۵} . امام على عليه السلام: عَوِّذْ نَفْسَكَ حُسْنَ النِّيَّةِ وَ جَمِيلَ الْمَقْصَدِ، تُدْرِكُ فِي مَبَاغِيكِ النَّجَاحَ؛ غررالحكم، ح ۶۲۳۶.

^{۲۶} . امام صادق عليه السلام: مَنْ حَسُنَتْ نِيَّتُهُ زَيْدٌ فِي رِزْقِهِ؛ کافی ج ۲ ص ۱۰.

^{۲۷} . دعای هفدهم صحیفه سجادیه. لغت: أَشْرَبُ- فعل أمر از باب إفعال، به معنای بنوشان است.

^{۲۸} . آیه ۹۳ سوره بقره.

حتی پس از آنکه حضرت موسی بت زرین گوساله را از بین برد، از ذبح گاوهای زرد طلائی رنگ و از خوردن گوشت آنها خودداری می کردند و آنها را مقدس می دانستند، که ماجرای بقره پیش آمد و مأمور شدند گاو زرد طلائی رنگ را بکشند، که بهانه گیری هایی کردند و بالاخره مجبور شدند آن را بدست خود سامری بکشند.^{۲۹} و در دوره پس از حضرت سلیمان نیز دو مجسمه گاو زرین را در معبدشان گذاشتند.^{۳۰}

برای شرح کافی درباره «شرب قلب= نوشیدن قلب»، باید بحثی درباره تعاطی و تعامل میان دو ضمیر ناخودآگاه و خودآگاه انسان داشته باشیم:

اقتضاهای و چگونگی شاکله ناخودآگاه، به ضمیر خودآگاه انسان فرمان می دهد و او را وادار می کند که مطابق اقتضاهایش عمل کند: «كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ»^{۳۱} حتی گاهی طوری بر فکر و اندیشه او مسلط می شود که او را در شنیدن پیام هائی که بر خلاف شاکله اش باشند، ناتوان می کند تا چه رسد که درباره آنها فکر کرده و بیندیشد.

از جانب دیگر ضمیر خودآگاه در ضمیر ناخودآگاه تأثیر می گذارد، و انسان سالم و سعید کسی است که خودآگاهی های فکری و تعقلش بر ناخودآگاهش چیره شده و آن را تزکیه کند، اندیشه ها و یافته های عقلانی وقتی پایدار شده و شخصیت فرد را می سازند که در عرصه ناخودآگاه او نیز جای بگیرند. والا فهم و دانش او جدای از شخصیت او خواهد بود.

– شرب قلب منفی:

بنی اسرائیل ۴۰۰ سال در بردگی فرعونیان زیستند، در این مدت طولانی، اسارت و شکنجه ها را به جان خریدند، اما زیر بار «آپیس پرستی»^{۳۲} مصریان، نرفتند و همیشه به توحید اجدادشان ابراهیم، اسحاق و یعقوب افتخار می کردند. اما در نهایت بشدت تحت تأثیر قدرت تمدن مصر قرار گرفتند. لذا پس از رهایی از اسارت و احساس استقلال، بی درنگ به فکر ترقی و تمدن سازی افتادند و روند تمدن مصر را الگوی خود قرار دادند و گمان کردند که راه ترقی را باید از گاو پرستی شروع کنند.^{۳۳}

اسارت و ذلت، تقلید آور است و شخصیت اسیر را بطور ناخودآگاه دچار تقلید می کند، گرچه از اولاد پیامبران باشند.

اگر شرب قلب منفی باشد، و در عین منفی بودن، بر اندیشه و عقل نیز مسلط باشد، اندیشه و عقل را از سیر درست منحرف می کند.

– شرب قلب مثبت:

اگر ضمیر خودآگاه (اندیشه و تعقل) سالم باشد اولاً اقتضاهای ناخودآگاه را بررسی کرده و به «خود شناسی» می پردازد. ثانیاً: به تزکیه شخصیت ناخودآگاه خود می پردازد. ثالثاً نتیجه این شناخت و پردازش، «رهبری خودآگاه بر ناخودآگاه» می شود. در اینصورت است که ضمیر خودآگاه، ضمیر ناخودآگاه را سیراب کرده و می پروراند. و هر دو ضمیر هماهنگ با همدیگر در جهت درست کار می کنند.

^{۲۹} . تفسیر نور الثقلین، ذیل آیه ۷۱ سوره بقره.

^{۳۰} . تورات، کتاب پادشاهان، باب ۱۲.

^{۳۱} . آیه ۸۴ سوره اسراء.

^{۳۲} . آپیس گاو مورد پرستش مصریان بود.

^{۳۳} . رک: کتاب «کابالا و پایان تاریخش» www.binesheno.com سایت بینش نو، پایگاه اطلاع رسانی نشر آثار آیت الله مرتضی رضوی.

هر جمله از کلام امام علیه السلام تا اینجا یک تکانی بود بر عقل و اندیشه ما و آگاهی هائی بودند که به ما می داد. در این جمله «اللَّهُمَّ وَ أَشْرِبْ قُلُوبَنَا إِنْكَارَ عَمَلِهِ» می فرماید؛ خدایا، نفرت از عمل شیطان را از عرصه خودآگاه ما به عرصه ناخودآگاه مان نیز برسان تا نفرت از عمل او به شخصیت ما مبدل شود، و تنها در ضمیر خودآگاه مان نماند، زیرا در اینصورت باز بطور ناخودآگاه به راه او گرایش خواهیم یافت.

توضیح اینکه؛ انکار به «نفرت» ترجمه شده، چرا که مراد از آن در کاربرد فارسی، نفرت است که به معنی «بد دانستن یک چیز» است. انکار از «نکره» و به معنی «نفی خوبی یک چیز» است، پس می شود همان نفرت در زبان فارسی. و نفرت در عربی به معنی «رمش؛ رمیدن» است.^{۳۴}

شبه علمی به نام قانون جذب

در قرن اخیر شاخه ای از روانشناسی پدید آمده است که با عنوان روانشناسی موفقیت شناخته می شود. این شاخه از روانشناسی به درستی یا نادرستی فرمول هایش اهمیت چندانی نمی دهد. آنچه در این فن مهم است کارآیی فرمول هاست. فلذا در این فن از روشهای تحقیق متداول در روانشناسی استفاده نمی شود. از این رو فرمول های این فن را نمی توان قوانین علمی به شمار آورد، اگر چه با تسامح به آنها قانون گفته می شود.

قانون جذب که یکی از فرمولهای روانشناسی موفقیت است به سه صورت بیان شده است:

۱. اگر شما هدفی را در نظر گرفته و مدام به آن فکر کنید در مغز شما شبکه های عصبی خاصی برای رسیدن به آن هدف ایجاد خواهد شد و باعث خواهد شد که شما به راحتی به آن هدف نائل شوید مثل بندبازی که با تمرین و مداومت مغز خود را عادت می دهد تا تعادل او را بر روی طناب بندبازی، حفظ کند. در این که مغز چنین قابلیتیی دارد از نظر زیست شناسی هیچ شکی نیست ولی گاه در روانشناسی موفقیت روی این مطلب اغراق می شود.

اگر شما هدفی را انتخاب و آن را مشغله ذهنی خود قرار دهید این هدف در ذهن ناخودآگاه شما جای خواهد گرفت و ضمیر ناخودآگاه شما تمام قوای وجود شما را از جمله ذهن خودآگاهتان را برای رسیدن به آن هدف به کار خواهد گرفت. این مطلب نیز در روانشناسی کلاسیک به اثبات رسیده است لکن باز در روانشناسی موفقیت در مورد آن اغراق می شود.

بیان اول در واقع همان اصل تمرین و تداوم است و بیان دوم نیز همان اصل تقلین است و شاید بتوان هر دوی اینها را یکی تلقی کرد یا حداقل آنها را مکمل و معین هم دانست. در اسلام به اصل استمرار فکر و عمل و اصل تلقین اهمیت بسزایی داده شده است. بقدری که می توان گفت اکثر قریب اتفاق احکام و اخلاق اسلام از این وسیله تربیتی مدد جسته اند. علی(ع) می فرماید: «قلیل تدوم ارجی من کثیر مملول منه»^{۳۵}

کار کمی که آن را ادامه دهی امیدوار کننده تر است از کار زیادی که خسته کننده باشد. و باز فرموده اند: «اگر حلیم و بردبار نیستی خود را به بردباری بزن زیرا کم دیده شده است که کسی خود را شبیه عده ای قرار دهد و از آنان شمرده نشود»^{۳۶}

یعنی اگر هدف شما حلیم شدن باشد با تشبه مداوم به اهل حلم مغز و روان شما در مسیر حلیم شدن تغییر نموده و به کمال می رسد.

^{۳۴} . سایت بینش نو، پایگاه اطلاع رسانی نشر آثار آیت الله مرتضی رضوی.

^{۳۵} . نهج البلاغه، حکمت ۲۷۸.

^{۳۶} . نهج البلاغه، حکمت ۲۰۷.

و باز می فرمایند: « هر کسی مصیبت های کوچک را بزرگ شمارد، خداوند او را به مصائب بزرگ گرفتار می کند.»^{۳۷}

یعنی سنت خدا این است که افراد منفی باف که یک حادثه منفی جزئی را بزرگ می بینند دچار همان حادثه بزرگ بشوند.

و باز فرمودند: « کسی که چیزی را طلب کند، به کل آن یا به قسمتی از آن می رسد.»^{۳۸}

نیز فرمودند: « کسی از شما نگوید که دیگری به کار خیرکردن از من سزوارتر است که به خدا سوگند همین طور خواهد شد.»^{۳۹}

و باز فرمودند: « تفأل بالخیر تنجح»؛^{۴۰} فال خیر بزن تا پیروز شوی.

در بسیاری از احکام عبادی و غیرعبادی اسلام به استمرار و تلقین توجه خاص شده است که نمونه بارز آن نماز است. در نماز علاوه از این که تکرار و استمرار وجود دارد تلقین نیز وجود دارد. به شرط آنکه آن را با توجه اقامه کند. حتی در نماز هدف گذاری نیز موجود است همچنین مدل سازی که همه اینها امروزه در روانشناسی موفقیت مورد توجه است. در اخلاق اسلامی روی مشارطه، مراقبه و محاسبه تأکید فراوانی وجود دارد. اگر این متد تربیتی تشریح شود به جرأت می توان ادعا کرد که اکثر فرمولهای روانشناسی موفقیت را در خود دارد.

تقریر سوم از قانون جذب مدعی است که اگر شما خواسته خود را مدام در ذهن داشته باشید و کارهای متناسب با آن انجام دهید در آن صورت جهان هستی در مسیر برآورده شدن خواسته شما دست به کار خواهد شد. مشغله ذهنی شما چه منفی باشد و چه مثبت، جهان به آن پاسخ خواهد داد. اینها مدعی هستند که مغز انسان دائماً امواجی را در جهان پخش می کند و جهان به این امواج عکس العمل نشان می دهد. این بیان از قانون جذب اغراق آمیزترین شکل آن است که مخالفتهای زیادی در بین روانشناسان و فلاسفه و دانشمندان، با آن شده است.

این نظریه غیرقابل تجربه و آزمایش است بنابراین نمی تواند یک نظریه علمی باشد و از طرفی با براهین فلسفی نیز اثبات نشده است فلذا یک حکم فلسفی نیز نمی تواند باشد. لکن از آنجایی که با قالب هنر یعنی در قالب فیلم مستند راز بیان شده است طرفداران زیادی را در بین عوام پیدا کرده است. البته این نظریه را با قالبی دیگر و با مبانی اسلامی می توان مطرح کرد و می توان بر اساس فلسفه اسلامی تبیین نمود. در نگاه ادیان آسمانی عالم یعنی جهان ماده و عالم برزخ و آخرت، که هر سه بالفعل وجود دارند. بنابراین غیر از عوامل مادی عوامل معنوی نیز در امور عالم دخیل اند. از دیدگاه اسلام تمام امور عالم ماده توسط فرشتگان تدبیر می شود. و طبق آیات قرآن عالم مسخر و خدمتگزار انسان است. یعنی عالم در مسیری حرکت می کند که کمال انسان برآورده شود.

و آن مسیر، مسیر حق و مسیر الی الله است و نیز از آیات قرآن و روایات اهل بیت(ع) استفاده می شود که نیت و فکر و عمل انسانها در عالم اثر می گذرد. خداوند متعال می فرماید: « ظاهر شد فساد در خشکی و در دریا به سبب آنچه مردم کسب

^{۳۷} . نهج البلاغه، حکمت ۴۵۷.

^{۳۸} . نهج البلاغه، حکمت ۳۹۳.

^{۳۹} . نهج البلاغه، حکمت ۴۲۲.

^{۴۰} . غرر الحکم و درر الکلم حدیث ۱۸۵۸.

کردند» کافران گفتند خدای رحمان فرزند بر گرفته است. همانا شما سخن زشت و منکر بر زبان آوردید. نزدیک است از این گفته زشت آسمانها از هم فروریزد و زمین بشکافت و کوهها متلاشی گردد.^{۴۲}

همچنین از آیات قرآن استفاده می شود که هیچ فکری و نییتی و عملی در این عالم نابود نمی شود و سر آخر به خود انسان برمی گردد یا در دنیا یا در برزخ یا در آخرت. نیز از آیات استفاده می شود که اعمال و افکار و نیات خیر در عالم زایش دارند و زیاد می شوند لذا با توجه به این حقایق قرآنی می توان گفت که هر کس چیزی را بخواهد و هدف خود قرار دهد و خواسته او مطابق مسیر عالم خلقت باشد (حق و به سوی خدا باشد) و در راه خواسته خود تلاش کند بدون تردید به آن خواهد رسید یا در دنیا یا در برزخ یا در آخرت. یا در هر سه بلکه به چندین برابر آن نیز خواهد رسید و اگر خواسته او باطل باشد یا به آن نخواهد رسید یا اگر رسید تنها در دنیا خواهد بود و آن نیز به ضررش خواهد بود. چون چنین کسی در مسیر خلاف عالم خلقت حرکت می کند « و هر کس از یاد من اعراض کند همانا زندگیش تنگ شود در روز قیامت او را نابینا محسوس می کنیم.»^{۴۳}

بر همین اساس می توان اموری مثل دعا، توکل و صبر و ... را تبیین کرد. دعا یعنی رو سوی خدا کردن و با مسیر هستی یکی شدن، هنگام دعا انسان در واقع تمام عالم و ملائک مدبر عالم را به خدمت خود می گیرد. (علی (ع) به امام حسن (ع) می فرمایند: « بدان همان کسی که گنج های آسمانها و زمین را در اختیار دارد به تو اجازه دعا و درخواست را داده است و اجابت آن را تضمین کرده است. به تو امر کرده است از او بخواهی تا به تو عطا کند و از او درخواست رحمت نمایی تا رحمتش را بر تو فرو فرستد ... »^{۴۴}

و توکل یعنی اعتماد به خدا و کارگزاران او و اعتماد به این که کار خیر و فکر حق و نیت پاک محال است در عالم نابود شود. توکل یعنی اعتماد به اینکه در عالم هستی عدل برقرار است و محال است انسان متوکل در بن بست واقع شود. « آن کس که به خدا و روز قیامت ایمان آورد متعظ و بهره مند خواهد شد و هر کش خداترس شود خدا راه بیرون شدن (از گناهان و بلا و حوادث سخت را) بر او می گشاید و از آن جایی که گمان ندارد به او روزی عطا کند و هر که به خدا توکل کند خدا او را کفایت خواهد کرد .. »^{۴۵}

و صبر یعنی عدم نگرانی از آینده و یقین داشتن به اینکه هر اتفاقی هر چند به ظاهر تلخ به مصلحت و منفعت انسان خیراندیش و نیک رفتار است. همه موجودات عالم مظهر اسماء خدا هستند و هر فکر و نیت و عملی که در مسیر حق باشد تحقق خود خواهد یافت. دعا یعنی اعتماد به اسم مجیب توکل یعنی اعتماد به اسم وکیل. تفلّ بالخیر یعنی پاک نگه داشتن ذهن یعنی توسل به اسم طاهر و مطهر. حسن ظن به خدا داشتن یعنی اعتماد به عدل و کرم و جود و غفران خدا و ...

آنچه گفته شد اندکی از بسیار بود. اگر گشتی در گلزار قرآن و روایات اهل بیت (ع) بزنید در باب اسرار موفقیت سخنان فراوانی خواهید یافت. در این باره مطالعه نهج البلاغه و به ویژه نامه ۳۱ آن بسیار راهگشا است.^{۴۶}

^{۴۱} . سوره روم/۴۱.

^{۴۲} . رک: آیات ۸۸، ۸۹، ۹۰ سوره مریم.

^{۴۳} . سوره طه/۱۲۴.

^{۴۴} . رک: نهج البلاغه، نامه ۳۱- این نامه را حتما ملاحظه و مطالعه فرمایید.

^{۴۵} . سوره طلاق/۲ و ۳.

^{۴۶} . سایت پرسمان دانشگاهیان، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، اداره مشاوره و پاسخ.

نقدی بر قانون جذب:

- خود محوری یا خدا محوری

امروزه در کشور ایده جدیدی به نام قانون جذب مطرح است که تاکنون برای تبلیغ این اندیشه چند بار از تلویزیون فیلمی به نام فیلم راز پخش شده است. در باب قانون جذب تاکنون بیش از ۱۱۵ جلد کتاب در کشور ترجمه و چاپ شده است. سمینارها و کارگاه های جذب هم اکنون هم در بسیاری از شهرها توسط بعضی از سخنرانان مشهور و نیمه مشهور برگزار می شود. قانون جذب غیر از آن که نام عرفان نوین به خود گرفته است حرف های زیادی در باب دعا دارد. متأسفانه بسیاری از افراد متدین هم تصور می کنند قانون جذب برآمده از متون اسلامی و یا دست کم مورد تأیید اسلام است. تصمیم گرفتیم گفته های طرفداران قانون جذب در باره دعا را با ترازوی اندیشه رهبری و دینی بسنجیم تا دست کم افراد متدین باور کنند که دعای جذبی از منظر معارف دینی اساساً دعا نیست.^{۴۷}

البته آن چه در قانون جذب با نام دعا از آن یاد می شود، نامی دیگر برای مدیتیشن غربی و مراقبه هندی است. چنین عملی وجه اشتراکش با دعا در معارف اسلامی، در حد اشتراک لفظی است. بنابراین اگر در قانون جذب، دعا تداعی خواسته ها و یادآوری حاجت است؛ در اندیشه دینی دعا نه تنها به زبان آوردن هدف، که «طلب حاجت» است. در قانون جذب، انسان با خودش، نیازش را در میان می گذارد؛ در اندیشه دینی، «طلب حاجت» از خداوند صورت می گیرد. در قانون جذب انسان فرمان می دهد و طلبکارانه خواهش خود را مطرح می کند؛ در کلام دین الهی، انسان خواسته خود را توأم با خشوع و خضوع به زبان جاری می کند. در قانون جذب، انسان بر کرسی خدایی نشسته و «خودخدایی» می کند؛ در بیان دینی، «طلب حاجت» به شکل تمنا و عرضه نیاز صورت می گردد. قانون جذب، از آن جا که ادعای «قانون» دارد، ادعای حصول قطعی نتیجه را نیز داشته و نتیجه گراست؛ در حالی که در بیان دینی، انسان با دعای خود دنبال به کرسی نشاندن خواسته خود نیست؛ بلکه در عالم تزامم اسباب و علل، منتظر دست یابی به نتیجه دلخواه خود هم نیست و به آن چه خالق مهربان می پسندد، رضایت داده و به همان دل خوش می کند. در قانون جذب انسان با گاردی طلبکارانه و از جایگاه مافوق، با کائنات مواجه می شود؛ در اندیشه دینی، انسانی که دعا می کند خود را در جایگاه مادون دیده و از قدرت برتر هستی، تمنا می کند. هدف در قانون جذب، کسب غرق شدن در رفاه بیشتر و ارضاء حس فزون طلبی آدمی است؛ در حالی که دعا در اندیشه دینی با هدف تهذیب نفس و تقوی و خودسازی و رشد فضایل اخلاقی انجام می گیرد.

خلاصه این که دعا در قانون جذب، یعنی انسان محوری و تمرکز بر امیال و هوس های زودگذر آدمی؛ در حالی که دعا در اندیشه رهبری دینی یعنی گردن نهادن به مقدرات الهی و پذیرش خدامحوری.^{۴۸}

بنابراین آنچه در شب قدر رخ می دهد، فقط جذب و انجذاب بین انسان و خودش نیست و یا صرفاً آشکار شدن و اتصال به ضمیر باطن و ناخودآگاه انسان نیست، بلکه نهایت جذب و انجذاب بین انسان خود آگاه و خداوند تبارک و تعالی است و به قول عارفان و اهل معرفت، حالی است که آن را صحو بعد المحو می نامند، یعنی هشیاری بعد از مستی. اعم از مستی های مادی و دنیوی و یا مستی های غیر مادی و معنوی. در ادامه نمونه هایی از این هشیاری و صحو عرفانی را در روایات اسلامی می آوریم.

^{۴۷} . (دعا و مقایسه آن با قانون جذب) موسسه قرآن و نهج البلاغه.

^{۴۸} . رک. به مقاله دعا و مقایسه آن با قانون جذب، حمزه شریفی دوست، استاد حوزه و دانشگاه.

شب قدر در سخن و سیره معصومین علیهم السلام

حضرت موسی علیه السلام به خداوند عرض کرد: خداوند! می خواهم به تو نزدیک شوم، فرمود: قرب من از آن کسی است که شب قدر بیدار شود، گفت: خداوند! رحمتت را می خواهم، فرمود: رحمت من از آن کسی است که در شب قدر به مسکینان رحمت کند: گفت: خداوند! جواز گذشتن از صراط را از تو می خواهم فرمود: آن، از آن کسی است که در شب قدر صدقه ای بدهد. گفت خداوند! از درختان بهشت و از میوه هایش می خواهم، فرمود: آنها از آن کسی است که در شب قدر تسبیحش را انجام دهد گفت: خداوند! رهایی از جهنم را می خواهم، فرمود: آن، از آن کسی است که در شب قدر استغفار کند: گفت خداوند! خشنودی تو را می خواهم، فرمود: خشنودی من از آن کسی است که در شب قدر دو رکعت نماز بگذارد^{۴۹}.

شب قدر در سخن و سیره بزرگان

گاهی هواپیما برای فرود آمدن به طرف فرودگاه می آید ولی به خلبان پیغام می دهند به علت شلوغ بودن و فرود هواپیماهای زیادی در فرودگاه، فعلا فرود آمدن ممکن نیست. شب قدر هم، ملائکه بر قلب ما نازل می شوند لکن جای خالی برای فرود آمدن پیدا نمی کنند (زیرا قلب ما پر از محبت دنیا، خانه، ماشین، پست و مقام، پول و ثروت و حب معروفیت و مشهوریت و .. است) لذا بر می گردند. قلب خود را از غیر خدا خالی کن تا نور خدا و ملائکه خدا بر قلب تو نازل شود. شخصی به حضرت امیر مؤمنان علی علیه السلام عرض کرد: شما چگونه به این مقام رسیدید؟ حضرت فرمودند: جلوی در خانه دل نشستم و غیر خدا را راه ندادم.

در کندوی زنبورها همیشه چند زنبور ایستاده اند و اگر اجنبی یا زنبوری که روی گل های بدبو نشسته بخواهد داخل شود، جلوی او را می گیرند و نمی گذارند داخل شود، ما هم باید از این زنبورها یاد بگیریم. شخصی نزد آیت الله العظمی اراکی رحمه الله آمد و تقاضای موعظه کرد، آقا از او پرسیدند: شغلت چیست؟ گفت: نجار. آقا به او فرمودند: یک در هم برای خود بساز و بگذار جلوی دلت!

ای یکدله و صد دله، دل یک دله کن

مهر دگران را ز دل خود یله کن^{۵۰}

حال ما نیز در ادامه این گفتار، پیرامون شب قدر بعنوان شب هدف گذاری و تقدیر زندگی یک سال آینده انسان ها را به دیدگاه روانشناختی مورد بررسی قرار دادیم. از این رو در ادامه در خصوص محتوای شب قدر، اثرات شب قدر روی ضمیر ناخودآگاه و طریقه بهره گیری هرچه بیشتر از برکات آن از نگاه روانشناسی بیشتر تامل می کنیم^{۵۱}.

تعریف ضمیر ناخودآگاه، ضمیری است که اختیارش دست فرد نیست و مسئولیت امور اجرایی بدن را عهده دار است که به آن پست اجرایی بدن می گویند. ضمیر ناخودآگاه در انسان کنترل تمام اعضا و جوارح بدن را که بطور غیرارادی کار می کنند به عهده دارد. در واقع ضمیر ناخودآگاه است که باورهای انسان را می سازد و شخصیت، اعتماد بنفس و هویت آدمی را شکل می - دهد^{۵۲}.

^{۴۹} . مستدرک الوسائل، میرزا حسین نوری، ج: ۷/ ۷۵۴.

^{۵۰} . یله کن؛ یعنی: رها کن، نکات اخلاقی از آیت الله مجتبی تهرانی(ره)

^{۵۱} . شایسته است در باره محتوای شب قدر، اثرات شب قدر بر ضمیر ناخودآگاه، طریقه بهره برداری از آن، تحقیقات دامنه داری صورت گیرد.

^{۵۲} . پایگاه خبری تحلیلی علوم انسانی طلّیعه، آیت الله علی رضا اعرافی.

هدف؛ شکافتن ضمیر ناخودآگاه!

هدف در دنیای یک انسان مهمترین عامل حرکت و خلق آینده های زیباست. اگر انسان هدفمند باشد با هیجان به خلق اهداف خود در زندگی می پردازد. هدف ها هستند که مقصد و مسیر یک زندگی را روشن می کنند. و شب قدر، شب هدف گذاری است! شب اندیشیدن به آرزوهای زیبای زندگی است. دعا کردن فقط یک خواستن است و خواستن یک اندیشه زیبا و مثبت است که از یک هدف عالی نشأت گرفته است. در چنین شب زیبایی ما به طراحی آینده ای زیبا می پردازیم و از خدا برای خلق طراحیمان کمک می جوییم. در شب زیبای قدر کسی بیشتر بهره مند خواهد شد که هدفمند زندگی می کند و برای آینده اش طرحی را در ذهن می پروراند. سوال، دلت می خواهد چه ارتباط زیبایی با خداوند رحمان داشته باشی؟ و در بهشت خداوند چه مرتبه و جایگاهی داشته باشی؟ در این شب عزیز، باید اهدافتان را بنویسید چون داشتن هدف و برنامه در زندگی به انسان حرکت می دهد، انگیزه می دهد، اعتمادبه نفس می دهد، نشاط می دهد و در انسان انرژی می آفریند.^{۵۳}

چگونگی انجام مراسم شب قدر

- اهمیت شب قدر

رخداد شب قدر و طراحی سرنوشت باید طی مراسم زیبا و ویژه ای انجام شود تا در شما باور ایجاد کرده و در ضمیر ناخودآگاه شما سیگنالی قدرتمند و نتیجه بخش وارد کند تا نتیجه ای بسیار عالی در دنیای شما بوجود آورد.^{۵۴} چون قدرت و توانمندی ضمیر ناخودآگاه در خلق اهداف بسیار مهم است. با هرچه باشکوه تر برگزار کردن مراسم شب قدر در واقع به ضمیر ناخودآگاه خود مسئولیتی مهم دادید که باید تمام همت خود را صرف خلق اهداف زیبای شما کند. لذا شما این مراسم زیبا را با دنیائی از عشق و با تشریفات اعتقادی و احساسی انجام دهید تا زیباترین حاصل را بگیرید. در واقع شب قدر، شب عشق بازی با خدای رحمان است. و آن لحظه ای که قطرات اشک از چشمانتان سرازیر شد لحظه استجاب دعا و طلب کردن آرزوهاست و بدانید که خدا، رحمان، رحیم و کریم است.

- مراسم زیبای شب قدر

اساس خلقت جهان هستی توسط خدای رحمان بر اساس طراحی و هدف گذاری بوده است. در این جهان زمانی فقط خدای رحمان بوده است و بس و هیچکدام از کاینات نبوده اند. خدای مهربان در وقتی و زمانی تمام موجودیت هستی را تقدیر و طراحی کرد و این وقت و زمان را شب قدر نام نهاد. خداوند در چنین زمانی تمام سیستم جهان هستی و کاینات را طراحی و به مرور خلق کرد. در دنیای هر انسان زیبایی، می تواند چنین شب قدری اتفاق بیفتد. شما می توانید در این شب قدر زیبا و مقدس تمام آینده زندگی خود را طراحی کنید و خدای رحمان در مسیر اندیشه و تدبیر شما، تقدیر شما را در چنین شبی رقم بزند.

اگر شما به چنین حرکت زیبا و سرنوشت ساز اندیشیدن در مورد زندگی پاک که موهبت الهی است اهتمام ورزیده ایم بدین معنا خواهد بود که در تدارک و طراحی آن چنان آینده زیبایی هستید که ممکن است چنین آینده ای دیگر هیچ شباهتی با گذشته های ناکام شما نداشته باشد. آینده ای سراسر قرین موفقیت، آرامش، ثروت، علم، کمال، معنویت و هزاران دستاورد دیگر که براننده شما بنده شایسته خدای رحمان باشد.^{۵۵} حال ببینیم که در این شب گرانقدر از خداوند منان چه بخواهیم؟

^{۵۳} . رک. آزمندیان، کمال، کتاب تکنولوژی فکر. صص؟

^{۵۴} . البته در باره ضمیر ناخودآگاه و خلق اهداف و مسئولیت پذیری و... باید تحقیقات بیشتری صورت گیرد!

^{۵۵} . همان منبع قبلی.

– جذب همه خواسته های دنیوی و آخروی

باید بدانیم که این لحظات شیرین و بسیار مهم شب قدر فرصتی الهی است که خدای مهربان در اختیار ما قرار داده است و لذا ناسپاسی کردن و قدر ندانستن این شب عزیز در واقع کفران نعمت است. لذا باید لحظه، لحظه این شب تا سحرگاهان به عبادت و نیایش و طلب کردن و طراحی آینده‌ای زیبا بپردازیم و اهداف و آرزو و خواسته هایمان را مکتوب روی کاغذی زیبا بنویسیم. زیرا تمام کیفیت زندگی آینده ما به این بستگی دارد که ما در این شب از خدای کریم چه خواهیم. آنچه را که ما در این شب از خداوند بخواهیم، فردا و فرداها به لطف و عنایت خدا و همت خود برایمان خلق می‌شود. حال بیندیشیم و ببینیم که این شب از چه اهمیت ویژه و والائی برخوردار است.

– شب‌های قدر، شب طلب عافیت

یکی از سؤالات رایج این است که در شب‌های قدر از خداوند کدام حاجات و خواسته‌های خود را طلب کنیم؟ اگر خواسته‌های شخصی خود را بخواهیم آیا غافل از شان و منزلت و بزرگی این شب‌ها نشده ایم؟ اما در شبی که در وصف آن آمده است «از هزاران ماه برتر» است از پیشگاه خداوند متعال چه چیزی باید بخواهیم؟

در روایت آمده است که شخصی نزد پیامبر اعظم (ص) آمد و گفت: اگر شب قدر را درک کردیم از خداوند چه بخواهیم؟ حضرت فرمود: اگر شب قدر را دریافتید عافیت بخواهید.

حال می‌پرسیم: «معنای دقیق عافیت طلبی چیست؟» پاسخ این است که: «عافیت به عنوان نقطه مقابل ابتلا و گرفتاری است و به معنای سلامت از هر نوع آفت و ناگواری جسمی و روحی، ظاهری و باطنی، دنیوی و آخروی است؛ نعمت عافیت بعد از نعمت یقین، از نعمت‌های بزرگ خداوند است، چنانکه حضرت رسول اکرم (ص) فرمودند: از خداوند عافیت مسئلت کنید چرا که برتر از عافیت به بنده چیزی اعطا نشده مگر یقین. منظور از نعمت یقین هم عافیت قلب از آفت جهل و شک است که از عافیت بدن به مراتب بالاتر است.

آیت‌الله جوادی آملی در اولویتهای دعا کردن در شب قدر می‌فرماید: «این‌ها دعا‌های ماست؛ خواسته‌های دولت و ملت، حل مشکلات، حل خواسته‌های فرعی و مانند آن زیر مجموعه این دعا‌های ما باید باشد. طهارت دل می‌خواهد، شرح صدر می‌خواهد، کینه زدایی می‌خواهد، عداوت زدایی می‌خواهد، دها بیماری را کنار گذاشتن می‌خواهد؛ آن گاه قرآن را به دست گرفتن می‌خواهد، قرآن به سر گذاشتن می‌خواهد و این مطالب را از ذات اقدس الهی مسالت کردن...»

اگر خدای ناکرده کینه‌ای نسبت به دیگران داریم، بگوییم: خدایا! من از او گذشتم، تو هم از او بگذر، حقی داریم، بگذریم تا با صفای ضمیر، با شرح صدر، دلی بخواهیم داشته باشیم که جای غیر او نباشد تا او محبت خود را، ارادت‌مان را به قرآن که ثقل اکبر است، ارادت‌مان را به عترت طاهرین (ع) که ثقل اصغر است در قلب ما مستقر بکند که «حب الیکم الایمان و زینه فی قلوبکم»^{۵۶}

– بوی شب قدر

بیاییم دل‌هایمان را از غرور و ریا بتکانیم و خدای سبحان را به یکرنگی ستایش کنیم. بیاییم دوباره دل‌های کدرمان را تا انتهای آسمان بکشانیم و برای آرزوهایمان دعا کنیم، دوباره پر از احساس شویم و برای زلال شدن کوشش کنیم. بیاییم فانوس‌ها را برداریم و سکوت شب را با طروات وضو زیباتر کنیم و در قنوت نمازمان دل‌های نیازمند را فراموش نکنیم. اینک بوی شب قدر

^{۵۶} . الکافی، ج. ۵، ص. ۳۳۲.

می آید و من از اکنون جلوه دست هایی را می بینم که خاموش به دعا می ایستند و بهار در آنان می جوشد. وسعت دل هایی را می بینم که در کنج تاریکی شب، قرآن بر سر، با صفا و با محبت می تپند و بی قرار او را می خوانند.

فیروزآبادی در معنای دعا می گوید: (الدعا الرغبة الى الله)؛ دعا همان میل و توجه به سوی خدا است.^{۵۷}

راغب اصفهانی می نویسد: (دعوتی اذا سألته واذا استغثته والدعا الى الشيء الحث على قصده)^{۵۸} این که می گویی: دعوتی، هنگامی است که از او چیزی بخواهی، خواندن به چیزی به معنای کسی را به کاری و چیزی دعوت و ترغیب کردن است.

در قرآن کریم دعا به صورت ها و معانی گوناگون به کار رفته است و شاید بیش ترین و مهم ترین آن ها همان دو معنایی باشد که از مفردات راغب نقل شد.

قرآن کریم می فرماید: (والله يدعوا الى دارالسلام؛^{۵۹} خدا مردمان را به سوی بهشت دعوت می کند). و نیز می فرماید: (يا قوم مالي ادعوكم الى النجاه و تدعونني الى النار؛^{۶۰} ای قوم من، چه شده است که من شما را به سوی نجات فرامی خوانم و شما مرا به سوی آتش می طلبید).

در این دو آیه و نظایر آن، دعا به معنای دعوت و تشویق به سوی چیزی است. پروردگار بزرگ در آیه ای دیگر می فرماید: (واذا سئلک عبادى عنى فانى قریب اجیب دعوه الداع اذا دعان؛^{۶۱} و هرگاه بندگانم درباره من از تو پرسیدند، پس من به آنان نزدیکم و پاسخ دعا کننده ای که مرا می خواند می دهم).

و نیز می فرماید: (امن یجیب المضطر اذا دعاه و یكشف السوء؛^{۶۲} آنچه کسی جواب انسان بیچاره و مضطری که خدا را خوانده و از او استغاثه می کند، می دهد و بدی را برطرف می کند).

در این دو آیه و امثال آن، مقصود از دعا، طلب نیاز و استغاثه و دست حاجت به سوی حضرت حق دراز کردن است و منظور ما از دعا در این نوشتار همین معنا است.

– شب قدر، شب رازها

حال بیابید در این ضیافت الهی شب قدر، بر سفره نعمت الهی دانه های راز برچینیم، همچون راز شاد زیستن، راز بخشیدن، راز شکرگزاری، راز عشق و محبت، راز خواندن نماز اول وقت، راز روزی حلال و راز موفقیت و سعادت و ... را کشف نموده و آنها را در این شب عزیز و پربرکت از خدای رحمان طلب کنیم و خدای رزاق تحقق تمام اهداف زیبای تو را که در کنار تلاش و کوشش تو قرار می گیرد تضمین می کند. خدای بخشنده و مهربان به بندگان وعده داده که در این شب الهی و پربرکت فرشتگان را مأمور می کند تا همگی در این محفل زیبای تو باشند و ثبت کنند آرزوهای زیبای شما را برای آینده ای موفق، همان آینده ای که توسط تو بنده خوب خدا تدبیر می شود و خدای مهربان آن را تقدیر می کند. حدیثی می گوید: الْعَبْدُ يُدَبِّرُ وَ

^{۵۷}. قاموس المحيط، ج ۴، ص ۳۲۹.

^{۵۸}. المفردات فی غریب القرآن، ص ۱۷۰.

^{۵۹}. یونس (۱۰) آیه ۲۵.

^{۶۰}. غافر (۴۰) آیه ۴۱.

^{۶۱}. بقره (۲) آیه ۱۸۶.

^{۶۲}. نمل (۲۷) آیه ۶۲.

الله يُقَدِّر، یعنی که بنده خدا تدبیر می‌کند و خداوند در راستای تدبیر بنده‌اش، آنها را مقدر می‌کند.^{۶۴} تدبیر به معنای برنامه ریزی برای انجام کاری یا رسیدن به هدفی است. قدر به معنای اندازه و تقدیر به معنای اندازه گیری است و قضا به معنای یکسره کردن و به انجام رساندن. تقدیر الهی به این معناست که خداوند متعال برای هر پدیده ای، حدود خاصی را قرار داده است که تحت تأثیر عواملی تحقق می‌یابد، و منظور از قضای الهی، آن است که پس از فراهم شدن مقدمات و شرایط ایجاد یک پدیده، خداوند، آن را به مرحله نهایی می‌رساند.

معنای این جمله این است که بنده (انسان) در زندگی خود برنامه ریزی هایی می‌نماید، اما خداوند تقدیر و قضاء و قدر خود را اعمال می‌کند. یعنی اگر برنامه ریزی های انسانها بر خلاف سنت های لا یتغیرالهی و برخلاف قضاء الهی باشد به نتیجه ای نخواهد نرسید^{۶۵}

اینک ای بنده خوب خداوند که این گونه مورد مباحثات خدای رحمان قرار گرفته‌ای که حتی خداوند ملائکه خود را نیز دعوت کرده است تا آنها هم شاهد حرکت خداگونه تو باشند، بایستی در دنیائی از عشق و احساس و دنیائی از امید و باور به طراحی آینده خود پردازی و آینده زیبایت را رقم بزنی. لازم است که برای شب قدر خود که این گونه اهمیت حیاتی و تاریخی در سرنوشت دارد، مهیا شوی، هم در ظاهر و هم در باطن.

بدین ترتیب استحمامی عالی و ربانی می‌کنی و زیباترین لباس خود را می‌پوشی و بر سجاده عبادت خدا می‌نشینی و در این ضیافت الهی - ملکوتی با ذکر مقدماتی و دعائی و ثنائی و بیان شکرگزاری خود به درگاه حضرت حق، طلب مغفرت و بخشش کرده و به طراحی آینده و تعیین اهداف خود می‌پردازی و این در حالی است که صفوف منظم و زیبای ملائک خدا را هم در کنارت می‌بینی که آنها هم دور تو حلقه زده‌اند و خدای رحمان هم در این جلسه زیبای تو حضور دارد. این احساس زیبای تو و احساس عظمت و اقتدار و توانمندی تو به ضمیر ناخودآگاهت قدرتمندترین سیگنال (امواج) ها را می‌دهد تا او برخیزد و در خلق اهداف بلند تو با تو همگام شود و به موازات تلاش‌هایی که تو می‌کنی او هم تلاش می‌کند و اسباب و وسائل خلق این اهداف و آرزو را برایت فراهم کند. در واقع این امر موجب استجابت دعا‌های خالصانه و خواسته‌های مشروع می‌شود.^{۶۶}

قطع نظر از اجر و پاداشی که برای دعا هست و قطع نظر از اثر استجابتی که بر دعا مترتب است، دعا اگر از حد لقلقه زبان بگذرد، و دل با زبان هم آهنگی کند و روح انسان به اهتزاز آید، یک روحانیت بسیار عالی دارد؛ مثل این است که انسان خود را غرق در نور می‌بیند، شرافت گوهر انسانیت را در آن وقت احساس می‌کند. انسان وقتی که از غیر خدا چیزی می‌خواهد، احساس ذلت و وقتی که از خدا می‌خواهد، احساس عزت می‌کند. بنابراین دعا هم طلب است و هم مطلوب، هم وسیله است و هم غایت، هم مقدمه است و هم نتیجه.

بدین خاطر بود که اولیای خدا هیچ چیز را به اندازه دعا خوش نداشتند. همه خواهش ها و آرزوهای دل خود را با محبوب واقعی در میان می‌گذاشتند و بیش از آن اندازه که به مطلوب های خود اهمیت می‌دادند، به خود طلب و راز و نیاز اهمیت می‌دادند و هیچ گونه احساس خستگی و ملالت نمی‌کردند. در ادامه به آثار دعا و نیایش بر روح و جان انسان نظری می‌افکنیم.

اثرات نیایش بر روح و جان آدمی

^{۶۳} . البته جمله العبد یدبر و الله یقدر حدیث نمی‌باشد، هر چند مفهوم آن در آموزه های دینی اعم از بعض آیات قرآن و احادیث وجود دارد.

^{۶۴} . عبارت "العبد یقدر و الله یقدر" حدیثی به این صورت نیز پیدا نکردیم، اما معنا و مضمون آن صحیح است. در آموزه های اسلام احادیث متعددی وجود دارد که مضمون آنها معنای همین جمله "العبد یدبر و الله یقدر" است.

^{۶۵} : www.islamquest.net

^{۶۶} . آرمندیان، کمال، تکنولوژی فکر، صص...؟

۱- آرامش درونی و اطمینان: آن نقطه اصلی که بیشترین آثار نیایش بر آن وارد است، روح نیایش گر است که آرام می گیرد و اطمینان می یابد. امام سجاده (ع) می فرماید: خداوند! مناجات با تو مایه سرور باطنی و آرامش خاطر است.^{۶۷}

۲- تقویت روحی: آدمی در پیچ و خم زندگی غم ها و غصه هایی بر او عارض می شود و گاه اتفاق می افتد که برخی از انسان ها در زیر چرخ سنگین این رنج ها خرد شده و از بین می روند. و نیایش یکی از عواملی است که روح را تقویت و آدمی را دریا دل می کند.

دکتر فرانک لایاخ می گوید: (خداوند! آن دقایقی که در حضور تو صرف می شود چه تغییر عظیمی به وجود می آورد و چه بارهای سنگین در اثر آن از سینه ما برداشته می شود. هنگام زانو زدن برای نیایش چه قدر ضعیفیم و هنگام برخاستن چه قدر نیرومند. پس چرا ما این گونه به خود ستم می کنیم و نمی گذاریم که همیشه نیرومند باشیم).^{۶۸}

نکوهش بهره نبردن از شب قدر، در روایات

رسول گرامی اسلام (ص) می فرماید:

«نفرین بر کسی که به شب قدر برسد، اما آمرزیده نشود». در حدیث دیگری که از آن حضرت نقل شده آمده است که «ماه مبارک به شما رو آورده است. در این ماه شبی هست که برتر از هزارماه است. هر کس از فیض شب قدر محروم شود، از تمام خیرات بی نصیب مانده است، و تنها کسی از برکات شب قدر بی نصیب می ماند، که خویشتن را محروم کند.»

پایان سخن و نتیجه گیری:

شب قدر، شب عشق بازی با خدای رحمان است. شب استجاب دعا، شب نزول قرآن، شب بخشش گناهان، شب شکرگزاری، شبی است که تقدیر یک ساله انسان ها به امضای آقا امام زمان می رسد. شبی است که انسان زیبا می اندیشید و زیبا تدبیر می کند و آینده زیبایی را طراحی می نماید و خدای رحمان در راستای تدبیر مشروع آدمیان تقدیر یک ساله آنها را رقم زده و تقدیم می کند. درود خدا بر کسانی که قدر شب قدر را می دانند و بلکه شب قدر را به خوبی قدر می دانند. امیدواریم همه ما تا عمرمان باقیست در همین دنیا به اصل فطرت خویش برگردیم و با ضمیر ناخودآگاه خودآگاه و آشنا شده و با آن یکی شویم.

حال باید بیشتر ببیندیشیم که این شب از چه اهمیت ویژه و والائی برخوردار است. البته ناگفته نماند که هیچکس نباید ناامید باشد، چرا که هر کسی به میزان فهم و درک خود از این شب الهی و پربرکت بهره خواهد برد.

^{۶۷} . مفاتیح الجنان، ترجمه فارسی مرحوم الهی قمشه ای، مناجات خمسۀ عشر، مناجات مریدین، ص ۲۲۸.

^{۶۸} . دعا بزرگ ترین نیروهای جهان (انتشارات نور جهان، بی تا) ص ۹.

مآخذ و منابع:

- (۱) قرآن مجید- آیه ۲ سوره قدر.
- (۲) قرآن مجید- آیه ۱۸۵ سوره بقره و آیات ۴ و ۳ سوره دخان.
- (۳) نهج البلاغه؛ ترجمه مرحوم محمد دشتی.
- (۴) غرر الحکم و درر الکلم؛ محمد تمیمی آمدی، چاپ دانشگاه تهران.
- (۵) صحیفه علویه سجادیه؛ ترجمه حسین انصاریان.
- (۶) مفاتیح الجنان، حاج شیخ عباس قمی. ترجمه فارسی مرحوم الهی قمشه ای.
- (۷) آموزش عقاید، محمدتقی مصباح یزدی، سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، چاپ شانزدهم، ۱۳۷۶.
- (۸) تفسیر المیزان- علامه طباطبائی جلد ۲۰ صفحه ۴۶۶.
- (۹) تفسیر نور الثقلین، ذیل آیه ۷۱ سوره بقره.
- (۱۰) تورات، کتاب پادشاهان، باب ۱۲.
- (۱۱) دعا، بزرگترین نیروی جهان - اثر فرانک لایاخ - ترجمه گروه مترجمین - انتشارات نور جهان، بی تا.
- (۱۲) شب پر حادثه و سرنوشت ساز پیرامون شب قدر- سید محمدبنی هاشمی- ناشر عابد.
- (۱۳) تکنولوژی فکر- دکتر علیرضا آزمندیان- ناشر رضائی.
- (۱۴) فطرت در قرآن، شهید مرتضی مطهری، ص ۳۹۱-۴۰۲.
- (۱۵) فضیلت و اعمال شب قدر- وب سایت بیتوته.
- (۱۶) اهمیت شب قدر- پایگاه اطلاع رسانی حوزه.
- (۱۷) پایگاه اطلاع رسانی حضرت آیت الله مرتضی رضوی - <https://binesheno.com>
- (۱۸) پایگاه خبری تحلیلی علوم انسانی طلّیعه، آیت الله علی رضا اعرافی.
- (۱۹) «کابالا و پایان تاریخش» www.binesheno.com سایت بینش نو.
- (۲۰) مجموعه آثار، مرتضی مطهری، انتشارات صدرا، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۷۴، ج ۳، ص ۴۰۵.
- (۲۱) مجموعه آثار، مرتضی مطهری، انتشارات صدرا، تهران، چاپ ششم، ج ۶، ص ۹۰۸.
- (۲۲) سایت پرسمان دانشگاهیان، نهادنماینده مقام معظم رهبری در دانشگاهها، اداره مشاوره و پاسخ.